ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ

ROBERT McCABE

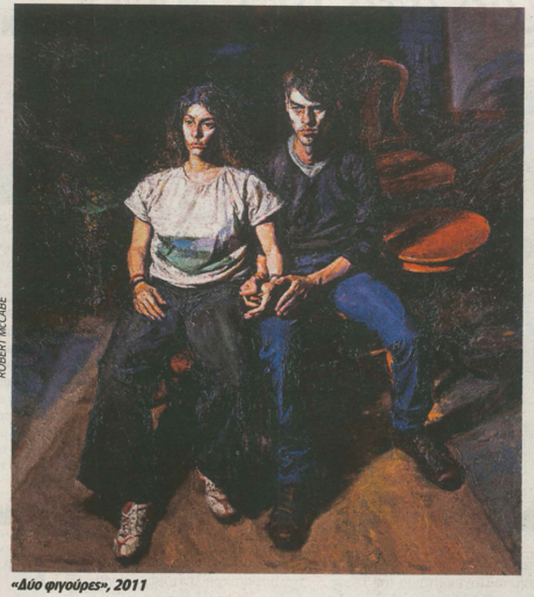

«Δύο φιγούρες», 2011

«Ορθια φιγούρα», 2011

«Είναι άνθρωποι, όχι μοντέλα»

Τριάντα ένα πορτρέτα, κυρίως γυναικών σε φυσικό μέγεθος, κυριαρχούν τα τελευταία δέκα χρόνια στη δουλειά του μεγάλου ζωγράφου. Πήγαμε στο εργαστήρι του για να ανακαλύψουμε από τον ίδιο πώς προσεγγίζει, πώς κερδίζει την εμπιστοσύνη των τυχερών που αφήνονται στα χέρια του

Της **Παρής Σπίνου**

Στον Αγιο Παντελεήμονα, μια γειτονιά που πολλοί καλλιτέχνες προτιμούν λόγω των χαμηλών ενοικίων και της πολυπολιτισμικής της ιδιαιτερότητας, ένα υπέροχο αρ ντεκό σπίτι έχει γίνει εδώ και μερικά χρόνια το εργαστήρι του Στέφανου Δασκαλάκη. Τα ξύλινα πατώματα είναι γεμάτα μπογιές, στους τοίχους ακουμπούν μεγάλα τελάρα, ενώ φωτογραφίες από αριστουργήματα περασμένων αιώνων δημιουργούν το προσωπικό του μουσείο. Φαίνεται πως του ταιριάζει ιδιαίτερα ο Ζερικό. Μου δείχνει μια κάρτα με το γνωστό πορτρέτο της «Τρελής γυναίκας». «Παρότι ο Ζερικό το έκανε τον 19ο αιώνα, δεν είναι ένα πορτρέτο που μνημειώνει τον άνθρωπο, που εξιδανικεύει, είναι ψυχαναλυτικό», λέει επισημαίνοντας ότι αποτελεί πηγή έμπνευσης για τα δικά του πορτρέτα. Αυτά που θα δείξει, 31 συνολικά, από τη Δευτέρα στο κεντρικό κτίριο του Μουσείο Μπενάκη στην έκθεση με τίτλο «Ανθρωποι».

Ολόσωμες μορφές σε φυσικό μέγεθος, καθιστές, ξαπλωμένες, ντυμένες ή γυμνές κυριαρχούν σ' αυτή τη δουλειά των τελευταίων 10 χρόνων, συνέχεια μιας ζωγραφικής πορείας η οποία ξεκίνησε από τα εσωτερικά δωματίων της δεκαετίας του '80 και τις μεγάλες νεκρές φύσεις του '90. Είναι κυρίως γυναίκες διαφόρων ηλικιών. Νεαρά κορίτσια με βλέμμα προσμονής κ ανησυχίας και μεσήλικες, που ποζάρουν με αίσθηση εγκατάλειψης ή μελαγχολίας. Πηχτές στρώσεις χρωμάτων, η επιμονή στη λεπτομέρεια εντείνουν μια πραγματικότητα εξίσου απτή και εσωτερική.

Ο Στέφανος Δασκαλάκης λέει πως έχει ανάγκη να ζωγραφίζει καθημερινά, δεν περιμένει την έμπνευση, γι' αυτό χρειάζεται μοντέλα. Δεν του αρέσει όμως αυτή η λέξη. «Είναι άνθρωποι», λέει. «Είναι γνωστοί, φίλοι, αλλά και άγνωστοι. Συχνά βλέπω ανθρώπους στον δρόμο που θα ήθελα να τους ζωγραφίσω. Αλλά πώς να τους προσεγγίσω και να τους κάνω να με εμπιστευτούν; Κάθε συνάντηση είναι μοιραία, αποκαλυπτική και παραγωγική. Οταν κάτσεις απέναντι στον άλλον, ακόμα και χωρίς να του μιλήσεις, θα ανακαλύψεις κάτι ενδιαφέρον».

• Η εξωτερική ομορφιά παίζει ρόλο;

«Οχι η φυσική ομορφιά, αλλά η ουσιαστική, αυτή που κρύβει ο καθένας. Βλέπεις ας πούμε το μάθημα ανατομίας του Ρεμπραντ και λες, τι ωραίο έργο. Πόσο ωραίο μπορεί να είναι ένα τεμαχισμένο σώμα; Κι όμως είναι ωραίο, γιατί είναι σημαντικό, βαθύ».

• Ποια σχέση αναπτύσσετε με τα μοντέλα σας;

«Οταν βάλεις έναν άνθρωπο μπροστά σου και τον ζωγραφίζεις, βλέπεις ότι η εικόνα που είχες γι' αυτόν δεν ισχύει πια. Ξεκινάς από μια επιθυμία, αλλά στη συνέχεια όλα αναθεωρούνται. Η προσωπικότητα που αναδύεται διαρκώς μεταβάλλεται. Οπως αλλάζει το μοντέλο, αλλάζει και ο ζωγράφος. Τελικά το έργο είναι η συμπύκνωση όλων αυτών των στιγμών, η επιφάνειά του διατηρεί τη μνήμη της αγωνίας, των αμφιβολιών, των διαγραφών».

• Τι σας προσφέρει η ζωγραφική;

«Είναι μια πορεία αυτογνωσίας. Τελειώνοντας το έργο ξέρω πράγματα που δεν ήξερα και για μένα και για τον άλλον. Επομένως είναι ένας διάλογος με τον εαυτό μου, με το μοντέλο και με τη ζωγραφική. Το έργο σού μαθαίνει ποιος πραγματικά είσαι».

• Βλέπουμε τελικά το πορτρέτο του καλλιτέχνη;

«Είναι και των δύο. Οι άνθρωποι που ζωγράφισα με καθοδήγησαν, βγαίνει το αίσθημα μιας ζωής, ο κόσμος που διέκρινα σ' αυτούς. Ομως όσο διαφορετικά κι αν φαίνονται τα έργα, υπάρχει πάντα η γραφή, το στιλ του δημιουργού».

• Βάζετε τον εαυτό σας σε ρόλο ψυχαναλυτή;

«Είμαι ζωγράφος κι ό,τι κάνω το κάνω με τον τρόπο της ζωγραφικής. Γιατί τώρα θέλουμε να είμαστε ζωγράφοι με τον τρόπο των διανοουμένων, δεν το καταλαβαίνω...».

• Είναι πιο δύσκολο να αποδώσετε το έμψυχο από το άψυχο;

«Οταν αρχίζεις να ζωγραφίζεις έναν άνθρωπο, κάνεις το μάτι κι αμέσως έχεις κάνει τον πίνακα. Εχει κατοικηθεί ο χώρος. Αν κάνεις ένα εσωτερικό σπιτιού, πολύ πιο δύσκολα θα φτάσεις να σηματοδοτήσεις τον χώρο. Συγχρόνως, μια γραμμούλα φτάνει για να γίνει μια έκφραση γκριμάτσα. Ο άνθρωπος σαν βλέμμα, σαν συγκίνηση είναι κάτι πολύ δυνατό και ευάλωτο, άρα και πιο δύσκολο. Ολη η ζωγραφική είναι δύσκολη, αλλά αξίζει τον κόπο. Οσο πιο δύσκολη είναι, τόσο δυναμώνει η ένταση».

• Συνομιλείτε με την παράδοση της ζωγραφικής;

«Ασφαλώς. Η παράδοση είναι το υπόβαθρο για να δημιουργήσεις κάτι καινούργιο. Η πρωτοτυπία δεν είναι ανακάλυψη του 20ού και 21ου αιώνα, υπήρχε από τότε που γεννήθηκε η ζωγραφική. Νομίζω ο Τισιανός, ο Ρέμπραντ, ο Ρενουάρ είχαν έντονη προσωπικότητα, δεν τους έλειπε η πρωτοτυπία».

• Τα τελευταία χρόνια διαβάζουμε κάθε τόσο για το τέλος της ζωγραφικής.

«Ζούμε το τρίτο τέλος της ζωγραφικής, ελπίζω εξίσου ανεπιτυχές. Οι δυο πρώτοι "θάνατοι" συνδέονται με την εικονομαχία και τους Προτestάντες. Μια συγκεκριμένη ιδεολογία, η θρησκεία, απορροφούσε το σύνολο της πνευματικής δραστηριότητας. Ο,τι εμφανιζόταν τότε ως θρησκευτική τάση, εμφανίζεται τώρα ως τάση καλλιτεχνική. Αυτό που ζούμε στις μέρες μας θυμίζει εκείνες τις εποχές».

• Η ζωγραφική απειλείται από την τεχνολογία, τα «νέα μέσα»;

«Αντιλαμβάνομαι τον θάνατο της ζωγραφικής σαν υποχώρηση της αισθαντικότητας εν ονόματι μιας πιο λογοκρατούμενης προσέγγισης της ζωής. Δεν έχει σχέση με τα μέσα που χρησιμοποιεί κάποιος. Μπορείς να δεις έναν πίνακα που να είναι λογοκρατούμενος, ας πούμε του Μοντριάν, κι ένα βίντεο αισθαντικό».

• Κατά πόσο η δουλειά σας εκφράζει την εποχή μας;

«Δεν θέλω να μιλήσω για την κρίση, είναι μια ευκολία. Εχω μόνο να πω ότι αυτό που κάνω έχει σχέση με αυτό που βλέπω απέναντί μου. Αν είχα άλλα μοντέλα, αν ζωγράφιζα σε άλλο χώρο, σε μια άλλη χώρα, θα έκανα άλλη ζωγραφική. Μερικές φορές κοιτώ τα έργα μου και αναγνωρίζω σ' αυτά πρόσωπα από τα παιδικά μου χρόνια. Γι' αυτό νομίζω ότι η δουλειά μου αντικατοπτρίζει την ελληνική κοινωνία διαχρονικά».

• Είναι φαινόμενο της εποχής κάποιοι ζωγράφοι να αναμετωπίζονται σαν σταρ;

«Εχει σχέση με τα χαρακτηριστικά της κοινωνίας, τη δομή, τις αξίες της, τη λειτουργία της. Εχει σημασία τι ρόλο παίζει το χρήμα, που καθορίζει και το εμπόριο της τέχνης. Αλλο είναι να σου παραγγέλνει ένα τεράστιο έργο ένας πρίγκιπας για το παλάτι του και άλλο να πρέπει να κάνεις αλλεπάλληλες εκθέσεις σε γκαλερί και φουάρ. Ολα αυτά διαμορφώνουν τον καλλιτέχνη ασυνείδητα».

«Η Ιωάννα κρατώντας τσάντα», 2004

• Ποιοι καλλιτέχνες σάς επηρέασαν περισσότερο;

«Από μικρός, από το Δημοτικό, είχα αποφασίσει να ασχοληθώ με τη ζωγραφική και το είχα δηλώσει στο οικογενειακό μου περιβάλλον. Δεν με εμπόδισαν, αλλά αγωνιούσαν για το μέλλον. Η πρώτη μεγάλη μου αγάπη ήταν και παραμένει ο Τσαρούχης. Είχα την τύχη να βρεθώ στο εργαστήριό του, να τον βλέπω να ζωγραφίζει και να κλέβω ό,τι μπορώ. Μετά πήγα στην Καλών Τεχνών με δάσκαλο τον Μαυροΐδη. Στα μαθήματα που πήρα από αυτόν γυρίζω διαρκώς, μέσα από τις εμπειρίες του ταξιδιού τής ζωγραφικής, και τα ξαναδιαβάζω με χαρά με καινούργιο τρόπο. Πήρα αρκετά μαθήματα και από τον Κρεμονίνι στη Γαλλία, χωρίς να ανήκω στους μαθητές του. Στα τελευταία μου έργα σκέφτομαι πολύ και τα έργα του Τέτση με τις "πάστες", τις χειρονομίες».

• Και το επόμενο βήμα σας;

«Δεν ξέρω στο μέλλον τι θα κάνω. Εχω πολλές επιθυμίες, για παράδειγμα μου αρέσουν τα σχέδια του Πικάσο, ο Σαγκάλ, τα φρέσκο, η βυζαντινή ζωγραφική. Μερικές φορές ζηλεύω. Δεν μπορείς να αγαπάς μόνο ένα ζωγράφο. Ελπίζω όλες αυτές οι επιρροές, οι συγκινήσεις που παίρνω από τη ζωγραφική στα μουσεία και από τους φίλους μου να βγαίνουν στο τελάρο. Κρύβω πολλούς εαυτούς. Βέβαια, δεν μπορείς να τα κάνεις όλα στη ζωγραφική, κάνεις τις επιλογές σου».

• Κάποιοι σας χαρακτηρίζουν ρεαλιστή, άλλοι εξπρεσιονιστή.

«Φαίνεται ότι ανακαλύπτουν αυτούς τους διαφορετικούς εαυτούς μου. Δεν με ενδιαφέρει η ζωγραφική να είναι μανιφέστο, θέλω να είναι συγκίνηση». *p.spinou@efsyn.gr*

***INFO:** «Στέφανος Δασκαλάκης: Ανθρωποι», Κεντρικό Κτίριο Μουσείου Μπενάκη (Κουμπάρη 1), 2/12/2013 έως 19/1/2014. Επιμέλεια έκθεσης Ελισάβετ Πλέσσα. Ξενάγηση από τον καλλιτέχνη κάθε Σάββατο (11.00) και προβολή του ντοκιμαντέρ «Στέφανος Δασκαλάκης: Σχόλια σε ένα πορτρέτο», σε σκηνοθεσία Λάκη Παπαστάθη (12.00, επιβάρυνση εισιτηρίου 2 ευρώ). Παράλληλα θα κυκλοφορήσει εικονογραφημένος κατάλογος, σχεδιασμένος από τον Αλέξη Βερούκα, με κείμενα των: Μαρίνας Λαμπράκη-Πλάκα, Ελισάβετ Πλέσσα, Λάκη Παπαστάθη, Παναγιώτη Τέτση, Γιάννη Τσαρούχη, Αλέκου Φασιανού.

ΓΙΑΝΝΗΣ Η. ΧΑΡΗΣ
Πέμπτη 5 Δεκεμβρίου 8.30 μ.μ.
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

Παρουσίαση των δύο πρώτων τόμων της σειράς "Στοιχήματα" του Γιάννη Η. Χάρη.

Για τον α' τόμο, "Εθνικισμός, ρατσισμός, μετανάστευση", θα μιλήσει ο Κωστής Παπαϊωάννου, εκπαιδευτικός, πρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.
Για τον β' τόμο, "Γλωσσικά, Μεταφραστικά", θα μιλήσει η Μάρω Κακριδή-Φερράρι, επίκουρη καθηγήτρια της Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Αγ. Ειρήνης 17 Μοναστηράκι
τηλ. 210 3228839

THE ART BAR
POEMS & CRIMES